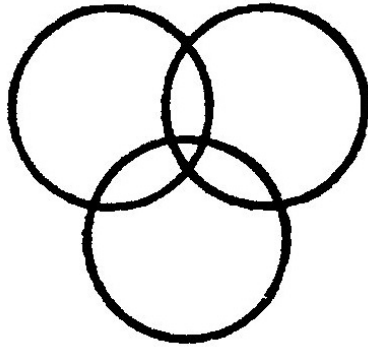

Cantatevesper op 31 mei 2026

Trinitatis, de zondag van de heilige Drie-eenheid

Koepelkerk Arnhem - 16.30 uur

Johann Sebastian Bach

'Es ist ein trotzig und verzagt Ding' - BWV 176

Bachensemble Arnhem

Toelichting bij deze cantatevesper

Welkom in deze muziekvesper in de Koepelkerk! Een muziekvesper is een middagdienst waarin muziek een centrale plaats inneemt. In een cantatevesper wordt een cantate van Johann Sebastian Bach uitgevoerd. De cantatevesper volgt de vorm zoals dit getijdengebed al eeuwenlang gestalte krijgt met als vaste onderdelen: hymne (strofisch lied) – psalm – lezing – het Magnificat (de lofzang van Maria) – gebeden.

Over de cantate 'Es ist ein trotzig und verzagt Ding' – BWV 176

Op deze zondag na Pinksteren wordt het feest van Trinitatis gevierd, de dag gewijd aan de heilige Drie-eenheid. Met deze dag wordt de kerkelijke feesttijd besloten. Het evangelie dat voor deze dag is aangewezen, is Johannes 3,1-15. Het verhaalt over Nikodemus, een invloedrijke leider van het Joodse volk, die een nachtelijk gesprek voert met Jezus. Dit evangelie staat niet in relatie met de thematiek van de Drie-eenheid. Deze perikoop had al een plaats gekregen op de eerste zondag na Pinksteren, voordat aan die dag in 1334 het feest van Trinitatis werd toegewezen.

De tekst van de korte cantate werd geschreven door Christiane Mariane von Ziegler (1695-1760). Zij combineert twee karaktertrekken die ze in Nikodemus meent te herkennen: vastbeslotenheid en schuchterheid. De keuze van de tekst voor het openingskoor illustreert dat: 'Es ist ein trotzig und verzagt Ding um aller Menschen Herze', een tekst uit Jeremia 17,9 volgens de vertaling van Luther ('Het hart van alle mensen is koppig en moedeloos'). Deze tekst krijgt muzikaal gestalte in een grootse koorfuga. Ook de tekst van de recitatieven zijn alleen te begrijpen als deze worden betrokken op de figuur van Nikodemus. De verwijzing naar de Drie-eenheid herkennen we pas aan het eind van de tweede aria en in het slotkoraal. De muziek van de twee aria's zijn in de stijl van barokdansen: de sopraanaria is een gavotte, de altaria een menuet.

Het Magnificat in deze cantatevesper is een compositie van de Franse barokcomponist Marc-Antoine Charpentier (1643-1706). Hij liet een uitgebreid oeuvre na van voornamelijk kerkmuziek. De laatste jaren van zijn leven was hij kapelmeester van de Sainte-Chapelle in Parijs.

In deze compositie wordt de continuo-partij gespeeld door drie instrumenten: naast het orgel en de cello horen we ook een aartsluit, een grote luit, een veel gebruikt begeleidingsinstrument in de renaissance en barok. Ten opzichte van de luit is de aartsluit voorzien van extra bassnaren. De aartsluit wordt in deze cantatevesper bespeeld door Hideki Yamaya.

Pieter Endedijk

Stilte

Musica pro Deo: Dietrich Buxtehude (1637-1707): Toccata in F,
BuxWV 157

Openingsvers: Liedboek 194

t: Psalm 124,8; m: IWVL

voorzang On-ze hulp is in de naam van de Heer,
allen die ge-maakt heeft he-mel en aar-de.
voorzang Eer zij de heer-lijk-heid Gods:
Va-der, Zoon en hei-li-ge Geest.
allen On-ze hulp is in de naam van de Heer,
die ge-maakt heeft he-mel en aar-de.

Hymne: Liedboek 304

t: Henk Jongerius; m: Johann Crüger

1 Zing van de Va - der die in den be - gin - ne
de men-sen schiep, de die-ren en de din-gen:
he - mel en aar - de wil zijn naam be - zin - gen:
houd Hem in e - rel!

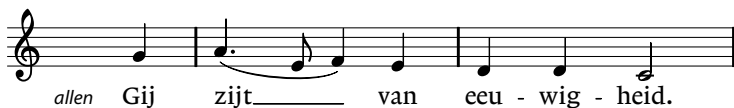
- koor* 2 Zing van de Zoon, het licht voor onze ogen,
bron van geluk voor wie Hem wil geloven:
luister naar Hem het woord van alzo hoge:
houd Hem in ere!
- allen* 3 Zing van de Geest, de adem van het leven,
duurzame kracht die mensen wordt gegeven.
Waar wij ook gaan, wij hebben niets te vrezen:
houd Hem in ere!

Psalmgebed: Psalm 93 (Liedboek 93a) t: Vijftig psalmen; m: Maurice Pirenne

- voorzang* 1 Koning is onze God,
zijn kleet is majesteit,
kracht heeft Hij aangetrokken.

- voorzang* 2 Onwankelbaar is de aarde,
onwankelbaar vast staat uw troon.
Gij zijt van eeuwigheid.

- voorzang* 3 De zeeën verheffen, o Heer,
de zeeën verheffen hun stem,
hun vloed van beukende golven,

- voorzang* 4 Machtiger dan de stem van dat water,
machtiger dan de branding van de zee
zijt Gij, de God van de hemel,

voorzang 5 Uw woord is onfeilbaar en trouw,
geheiligd worde uw huis,
Heer God, tot in lengte van dagen,

Lezing: Johannes 3,1-16

Korte overweging

Johann Sebastian Bach (1685-1750): 'Es ist ein trotzig und verzagt Ding', BWV 176

1. Koor

De cantate opent met een zin uit het Bijbelboek Jeremia. De librettiste van de cantate koppelde de woorden 'koppig' en 'bang' aan het karakter van Nikodemus. Dat waren de woorden in de Bijbelvertaling van Luther. Bach geeft deze zin muzikaal weer in een koorfuga waarbij in het thema alle aandacht wordt gevestigd op het woord 'trotzig'.

Es ist ein trotzig und verzagt Ding
um aller Menschen Herze.

Het is een koppig en vreesachtig iets,
het hart van alle mensen.

2. Recitatief (alt)

Dit recitatief presenteert Nikodemus als iemand die bang is om bij daglicht naar Jezus te gaan. Er wordt een contrast gemaakt met Jozua, die God vraagt om de zon te doen stilstaan, zodat hij bij daglicht zijn vijanden kan verslaan.

Ich meine, recht verzagt,
daß Nikodemus sich bei Tage nicht,
bei Nacht zu Jesu wagt.
Die Sonne mußte dort bei Josua
so lange stille stehn, so lange bis der
Sieg vollkommen war geschehn;
hier aber wünschet Nikodem:
O sah ich sie zu Rüste gehn!

Ik denk dat Nicodemus, heel
vreesachtig, niet overdag maar alleen 's
nachts naar Jezus toe durfde te gaan.
Bij Jozua moest de zon destijds
net zo lang stilstaan tot de overwinning
was voltooid, maar nu wenst
Nicodemus: O, zag ik de zon maar
ondergaan!

3. Aria (sopraan)

Ook in deze aria wordt het beeld van de timide Nikodemus benadrukt. Jezus, op wie Gods geest rust, kan hem in het licht zetten. De muziek is een dans: een stralende gavotte.

Dein sonst hell beliebter Schein
soll vor mich umnebelt sein,

Jouw anders zo geliefde gloed
moet voor mij omneveld zijn,

weil ich nach dem Meister frage,
denn ich scheue mich bei Tage.
Niemand kann die Wunder tun,
denn sein Allmacht und sein Wesen,
scheint, ist göttlich auserlesen,
Gottes Geist muß auf ihm ruhn.

omdat ik naar de Meester toe wil,
want overdag durf ik dat niet.
Niemand kan zijn wonderen doen,
want zijn almacht en zijn wezen
lijken goddelijk te zijn, Gods Geest
moet wel op hem rusten.

4. Recitatief (bas)

In dit recitatief komt Nikodemus aan het woord. Zijn woorden benadrukken dat het geloof in Christus troost biedt. Daarbij wordt de bekende zin uit Johannes 3,16 geciteerd in de vorm van een arioso: iedereen die gelooft, gaat niet verloren, maar ontvangt het eeuwige leven. De woorden 'glauben' en 'verloren' worden breed uitgesponnen, begeleid door een steeds herhaald motief in de cellopartij. Onderstreept dit de zekerheid van deze Bijbeltekst?

So wundre dich, o Meister, nicht,
warum ich dich bei Nacht ausfrage!
Ich fürchte, daß bei Tage
mein Ohnmacht nicht bestehen
kann.
Doch tröst ich mich,
du nimmst mein Herz und Geist
zum Leben auf und an,
weil alle, die nur an dich glauben,
nicht verloren werden.

Verbaas u dus niet, o meester,
waarom ik in de nacht met mijn vragen
bij u kom!
Ik vrees dat mijn onmacht
het daglicht niet kan verdragen.
Maar ik troost mij met de gedachte
dat u mijn hart en mijn geest
tot leven wekt en aanneemt,
omdat allen die alleen in u geloven
niet verloren gaan.

5. Aria (alt)

De gelovige spreekt zichzelf toe: vat moed! Op die woorden horen we een stijgend motief; bij 'bang' en 'schuchter' juist dalende halve toonsafstanden. De woorden 'loven' en 'prijzen' krijgen breed uitgesponnen coloraturen. Ook deze aria heeft het karakter van een dans: een gracieuze menuet.

Ermuntert euch, furchtsam und
schüchterne Sinne, erholet euch,
höret, was Jesus verspricht:
daß ich durch den Glauben den
Himmel gewinne.
Wenn die Verheißung erfüllend
geschicht, werd ich dort oben
mit Danken und Loben Vater, Sohn
und heiligen Geist preisen, der
dreieinig heißt.

Vat moed, bange en schuchtere geest,
ontspan je, hoor wat Jezus belooft:
dat ik door het geloof de hemel
verwerf.
Als die belofte in vervulling gaat, zal ik
daarboven met dank en lof God de
Vader, de Zoon en de Heilige Geest,
de Drieëenheid, prijzen.

6. Koraal

Het slotkoraal is de laatste strofe van een Trinitatislied van Paul Gerhardt.

Auf daß wir also allzugleich
zur Himmelsporten dringen
und dermaleinst in deinem Reich
ohn alles Ende singen,
daß du alleine König seist,
hoch über alle Götter,
Gott Vater, Sohn und heilger Geist,
der Frommen Schutz und Retter,
ein Wesen, drei Personen.

*tekst: 1 Jeremia 17,9; 2-5 Christiane
Mariane von Ziegler; 6 Paul Gerhardt*

Opdat wij dus allemaal
opgaan naar de hemelpoort
en eens in uw rijk
eindeloos zullen zingen
dat u alleen koning bent,
hoog boven alle goden verheven,
Vader, Zoon en Heilige Geest,
beschermer en redder van de vromen,
één wezen, drie personen.

vertaling: Ria van Hengel

Stilte

De lofzang van Maria: Marc-Antoine Charpentier (1643-1706),

Magnificat, H 72

edition Peter Young

Magnificat, anima mea, Dominum
et exultavit spiritus meus in Deo,
salutari meo.
Quia respexit humilitatem ancillæ
suæ:
ecce enim ex hoc beatam me dicent
omnes generationes.
Quia fecit mihi magna, qui potens est,
et sanctum nomen eius,
et misericordia eius a progenies in
progenies timentibus eum.
Fecit potentiam in brachio suo,
dispersit superbos mente cordis sui.
Deposuit potentes de sede et exultavit
humiles;
esurientes implevit bonis et divites
dimisit inanes.
Suscepit Israel puerum suum
recordatus misericordiæ suæ,
sicut locutus est ad patres nostros,
Abraham et semini eius in sæcula.

Lucas 1,46-55

Mijn ziel prijst en looft de Heer,
mijn hart juicht om God, mijn
redder:
Hij heeft oog gehad voor mij, zijn
minste dienaars.
Alle geslachten zullen mij voortaan
gelukkig prijzen,
ja, grote dingen heeft de Machtige
voor mij gedaan, heilig is zijn naam.
Barmhartig is Hij, van geslacht op
geslacht, voor al wie Hem vereert.
Hij toont zijn macht en de kracht
van zijn arm en drijft uiteen wie zich
verheven wanen, heersers stoot Hij
van hun troon en wie gering is geeft
Hij aanzien. Wie honger heeft
overlaadt Hij met gaven, maar rijken
stuurt Hij weg met lege handen.
Hij trekt zich het lot aan van Israël,
zijn dienaar, zoals Hij aan onze
voorouders heeft beloofd: Hij
herinnert zich zijn barmhartigheid

Gloria Patri, et Filio, et Spiritui Sancto:
Sicut erat in principio, et nunc, et
semper, et in sæcula sæculorum.
Amen.

jegens Abraham en zijn nageslacht,
tot in eeuwigheid.' *vertaling: NBV*
Eer aan de Vader en de Zoon en de
heilige Geest, zoals het was in het
begin, en nu en altijd en in de
eeuwen der eeuwen. Amen.

Gebeden:

- Gebedsaanhef:

Liedboek 301k; m: John L. Bell

I = koor; II = allen

I: Ky - ri - e e - lei - son. *II:* Ky - ri - e e - lei - son.
I: Chri - ste e - lei - son. *II:* Chri - ste e - lei - son.
I: Ky - ri - e e - lei - son. *II:* Ky - ri - e e - lei - son.

- Onze Vader:

Liedboek 369b - m: Willem Vogel

allen On - ze Va - der in de he - mel,
uw naam wor - de ge - hei - ligd,
uw ko - nink - rijk ko - me.
Uw wil ge - schie - de zo - als in de he - mel ook op aar - de.
Geef ons he - den ons da - ge - lijks brood.
En ver - geef ons on - ze schul - den,

zo - als ook wij on - ze schul-de-naars ver - ge-ven.
 En leid ons niet in ver-zoe-king,
 maar ver - los ons van de bo - ze.

Want van U is het ko-nink-rijk en de kracht en de
 heer - lijk - heid in eeu - wig - heid. A - men.

- Voorbede en Gebed van de zondag

Avondgebed: Liedboek 237

t: anoniem; v: Jan Willem Schulte Nordholt; m: John Bishop – ILLSLEY

allen 1 O za - lig licht, Drie - vul - dig - heid,
 die één in hart en we - zen zijt,
 de gro - te zon ver - zinkt in nacht,
 o licht, houd in ons hart de wacht.

koor 2 U loven we in de dageraad,
U smeken wij des avonds laat,
geef dat ons lied uw lof verspreidt
van eeuwigheid tot eeuwigheid.

allen 3 Aan God de Vader zij de eer,
aan God de Zoon voor immermeer,
aan God de Geest die troost en leidt
zij lof nu en te allen tijd.

Zegenbede: Liedboek 203

m: Ignace de Sutter en Marcel Weemaes

I = voorzang; II = allen

I: De Heer schen-ke ons zijn ze-gen,
Hij be-wa-re ons voor on-heil
en ge-lei-de ons tot eeu-wig le-ven.
II: A-men.
I: Lo-ven wij de Heer. II: Wij dan-ken God.

Musica pro Deo: Johann Sebastian Bach: 'Allein Gott in der Höh sei Her', BWV 711

*Bachensemble Arnhem o.l.v. Thea Endedijk-Griffioen
Jennifer van der Hart – sortaan
Dorien Lievers – alt
Joep van Geffen – bas
Wilbert Berendsen – organist
ds. Klaas Touwen – liturg*

Collecte voor de kosten van de cantatevesper

Bij de uitgang kunt u een bijdrage geven voor de kosten van deze cantatevesper. Het organiseren daarvan brengt veel kosten met zich mee.

Daarom willen wij u vragen om daar een ruime bijdrage voor te geven! Een suggestie? Met een gift van € 12,50 per persoon kunnen deze cantatevespers blijven doorgaan. Bij voorbaat hartelijk dank! Voor uw gift kunt u ook gebruik maken van de QR-code. Uw bijdrage is ook welkom op NL14 INGB 0009 0535 54 t.n.v.

Stichting Bachensemble Arnhem.

Wilt u donateur worden? Zie www.bachensemblearnhem.nl.

Via deze website kunt u zich ook opgeven voor de nieuwsbrief.

Volgende muziekvespers in de Koepelkerk

- 21 juni 2026 – Choral Evensong
Kerkmuziekensemble Arnhem o.l.v. Klaas Spijker
- 20 september 2026 – Choral Evensong
Kerkmuziekensemble Arnhem o.l.v. Klaas Spijker
- 11 oktober 2026 – Cantatevesper (19.00 uur!)
Magnificat, BWV 243
Bachensemble Arnhem o.l.v. Thea Endedijk-Griffioen
- 1 november 2026 – Choral Evensong
Kerkmuziekensemble Arnhem o.l.v. Klaas Spijker
- 29 november 2026 – Cantatevesper
Cantate 'Wie schön leuchtet der Morgenstern', BWV 1
Bachensemble Arnhem o.l.v. Pieter Endedijk

www.bachensemblearnhem.nl